

Open Monumentendag 2015

Kunst en Zilverambacht in de zilverstad, 1895-1940

Een verkenning van Schoonhovens groot-zilver

Omslagfoto:

Portret Pieter Heerens, geb. 1875-overl. 1956, zilversmid. Werkt aan zijn beroemde 'Kikkerschaaf'. Onbekende fotograaf. Collectie Pieter Heerens, Schoonhoven.

Colofon.

*Kunst en Zilverambacht in de Zilverstad, 1895-1940.
Een verkenning van Schoonhovens groot-zilver.*

Samenstelling en redactie

Titia Hooijkaas-van Leeuwen, Til van Tilburg en
Rene Kappers

Vormgeving en productie: Roax Design te Schoonhoven

Uitgever: Historische Vereniging Schoonhoven

Copyright, de auteurs

De Historische Vereniging Schoonhoven heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens wettelijke bepalingen te regelen. Zij die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Schoonhoven, 11 september 2015

Inhoud

Voorwoord	blz. 3
Verantwoording	blz. 4
Inleiding	blz. 4
Schoonhovense Zilverfabriek H. Hooijkaas (1874-2008)	blz. 6
Gerrit Greup DHzn (1864-1915)	blz. 8
Pieter Heerens (1902-1941)	blz. 9
Leendert Marcelis, ook Marselus (1922-1935)	blz. 12
Carl Frans Wewer (1915-1968)	blz. 13
Frederik Adolf Tepe (1911 - 1940)	blz. 14
Albertus Meijer (1914-1927, 1928-1942)	blz. 16
Wilhelmus Brehm (1904-1924 en 1929-1939)	blz. 16
Gebr. van der Ree (1916-1932/1950-heden)	blz. 17
Gerrit Reijnen (1918-1927)	blz. 18
Cornelis Rietveld (1865-1912/1922)	blz. 18
Jan Boon (1893-1925)	blz. 19
Ferdinand Alexander Hoogendijk (1905-1935)	blz. 20
J.P. Niekerk, Firma J.P. Niekerk,	
Gebr. Niekerk (1836/ 1862-1997)	blz. 21
Noten	blz. 23
Bronnen en Literatuur	blz. 23
Bijlage	blz. 24

Over de auteurs.

Titia Hooijkaas-van Leeuwen is kunsthistorica en studeerde in Utrecht. Ze deed onderzoek naar de Schoonhovense Zilverfabriek H.Hooijkaas, publiceerde daarover en was gast-conservator van de tentoonstelling 'Hooijkaas. Schoonhovens zilver in ambacht en serie, 1874-2008' in het Nederlands Zilvermuseum in 2011.

Van dit museum is Titia Hooijkaas bestuurslid.

Til van Tilburg studeerde aan de Academie voor Industriële Vormgeving in Eindhoven, productpresentatie. Ze werkte in verschillende functies bij diverse bedrijven en reclamebureaus zoals VNU Spaarnestad, VNU Oberon, Wunderman en Staatsbosbeheer. In Schoonhoven was ze onder meer bestuurslid van de Stichting Nationale Zilverdag en de Historische Vereniging Schoonhoven.

Rene Kappers is marketeer-met-pensioen, historisch onderzoeker van, en publicist over de geschiedenis van Schoonhoven als Zilverstad en haar stadsrechten. Hij was vele jaren actief als bestuurslid van de Nationale Zilverdag, de Stichting Zilverkunst en de Historische Vereniging Schoonhoven. Hij is lid van het Schoonhovens goud- en zilversmidsgilde St.Eloy.

Kunst en Zilver-ambacht in de Zilverstad, 1895-1940

Voorwoord

'Kunst en Ambacht', het landelijke jaarthema van de Open Monumentendag 2015, leidt in Schoonhoven als vanzelf naar zilversmeden, hun werkplaatsen en hun woningen. De 20ste eeuw is daarbij een nog vrijwel onbekend terrein. 'Kunst en Ambacht' vormt dan ook een mooie aanleiding voor een eerste verkenning van een korte periode: tussen de start van de Vakschool in 1895, en 1940 het jaar waarna alles anders werd.

Schoonhoven telt circa 250 rijks- en gemeentelijke monumenten. Hieronder zijn 24 zilversmidswerkplaatsen (sinds 2011) plus nog een aantal zilversmidswoningen uit de periode omstreeks 1900.

Een absoluut uniek cultuur-historisch bezit voor heel Nederland. Het is echter slechts een fractie van wat er was. In 1914 werkten er 130 zelfstandige smeden tegelijk. Op dat moment moeten er dus ook 130 werkplaatsen in bedrijf zijn geweest in een stadje met 4900 inwoners: achter elke zeven huizen een zilverwerkplaats.

Een korte verkenningstocht langs musea, zilverantiquairs, verzamelaars en schaarse literatuur, leverde de schrijvers van dit Jaarthemaboek veertien zilversmeden op

met 'groot-werk' uit de periode 1895-1940. Fraaie unica en serica die samen een eerste beeld geven van 'Kunst en zilverambacht' uit die periode in Schoonhoven.

Tijdens Open Monumentendag 2015 is in het Edelambachtshuys en het Silverhuys van de firma Rikkoert van dit werk een expositie ingericht: 'Kunst en Zilverambacht 1895-1940'. In het Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven voert een route langs objecten

uit die periode en geeft een aanvullend beeld. De Stichting Stadswandelingen laat u graag de oude werkplaatsen en woningen in levende lijve zien op Open Monumentendag maar ook op andere dagen.

Slechts een bloemlezing uit het gevonden werk vond een plaats

in dit OMD Jaarthemaboek 2015 *Kunst en Zilverambacht in de Zilverstad, 1895-1940. Een verkenning van Schoonhovens groot-zilver.* Het laat in elk geval zien dat Schoonhoven meer maakte dan 'klein grut'. Integendeel: het toont werk van zilversmeden om trots op te zijn! Met deze verkenning blijkt dit groot-werk een uitgebreidere studie meer dan waard.

Rene Kappers
voorzitter Historische Vereniging Schoonhoven

Kikkerschaal, zilver, P. Heerens, 1935, Rikkoert Edelambachtshuys.

Ontwerptekening voor een schaal, H. Ellens, 1922, particuliere collectie.

Verantwoording

De zilversmeden in dit Jaarthemaboek, en de objecten die zij gemaakt hebben, zijn gekozen uit particuliere, museale en verkoopcollecties waarvan ons bekend was dat zich daar relevante stukken zouden bevinden. Deze smeden en stukken vormen ons inziens een afspiegeling van zilverambacht en -industrie in Schoonhoven in een tijdvak, waarin de edelsmeedkunst zich in technisch en artistiek opzicht ontwikkelde tot een bedrijfstak van nationaal belang.

Naast de verschillende zilveren stukken die in dit Jaarthemaboek staan, hebben wij informatie verzameld over het bedrijf, en de werkplaatsen en woningen. Die vindt u ook in dit Jaarthemaboek. De personalia van de zilversmeden, opleiding(en) en Waarborg gegevens hebben wij omwille van leesbaarheid en omvang in een apart document als bijlage opgenomen. Deze bijlage vindt u op de website van de Historische Vereniging Schoonhoven. De geraadpleegde bronnen en literatuur treft u achterin dit Jaarthemaboek aan.

Tenzij anders vermeld hebben alle biografische en genealogische gebeurtenissen (geboorte, overlijden, huwelijk, e.d.) plaats in Schoonhoven. Tussen ronde haakjes: de werkzame jaren in Schoonhoven.

Inleiding

De grote aantallen zilversmeden in Schoonhoven in de periode van 1895 (het jaar waarin de Teekenschool werd opgericht) tot 1940, en hun substantiële aandeel in de Nederlandse zilverproductie, nodigt ertoe uit om de voorwerpen die er in die periode gemaakt werden aan een nader onderzoek te onderwerpen.

De bronnen op dit gebied zijn echter schaars. Verkoopcatalogi werden over het algemeen niet gemaakt. Een overzicht van wat er geproduceerd werd en door wie is nauwelijks te geven. Een uitzondering hierop vormt de Schoonhovensche Zilverfabriek H. Hooijkaas.¹ Vanaf ca. 1892 werden voorwerpen uit de collectie gefotografeerd, en de foto's werden van een nummer voorzien in boeken geplakt. Twee boeken zijn bewaard gebleven, evenals de glasnegatieven. Verder is er in 1907 een brochure uitgegeven, waarin foto's van de verschillende afdelingen in de fabriek zijn opgenomen, en een globaal overzicht van wat er geproduceerd werd. Het gaat dan om schep- en lepelwerk, koffie- en theeserviezen, jardinières, manden, tafelschuiers, kandellaren, toiletgarnituren, klokjes, miniaturen en bijoutherie-artikelen. Ook uit latere jaren zijn

Een leslokaal van de Teekenschool met leerlingen omringd door gipsen modellen. Staand links, Fred. A. Tepe, die naast directeur ook leraar handtekenen was. Foto Collectie Nederlands Zilvermuseum.

Vaasje, zilver, F.A. Hoogendijk, 1909, Collectie Meentwijck, tentoonstelling Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven, 2011, foto RKa.

er verkoopbrochures van Hooijkaas bekend. De kennis omtrent de productie van andere zilversmeden zal vooral moeten komen uit de voorwerpen die bewaard gebleven zijn, en wat er verder nog incidenteel aan bronnen-materiaal tevoorschijn komt.

De vormgeving van de Schoonhovense producten was over het algemeen zeer behoudend, en greep vooral terug op oude stijlperiodes zoals de Lodewijk-stijlen en het empire. Elementen uit verschillende stijlen werden zonder bezwaar met elkaar gecombineerd. De oprichting van de Teekenschool bracht daar verandering in. Er werden docenten van elders aangetrokken, en zij introduceerden de moderne toegepaste kunststromingen in Schoonhoven. F.A. Hoogendijk, vanaf 1904 leraar drijven, zilversmeden en boetseren, en later L. Bosch, vanaf 1918 leraar goudsmeden en graveren, vanaf 1930 directeur van de Vakschool, waren beiden oud-leerling van Frans Zwollo sr. Zwollo was als docent verbonden aan de Haarlemsche School voor Kunstnijverheid, en gaf daar les in drijven en

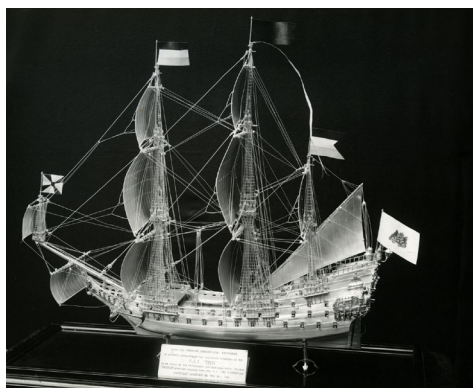
ciseleren.² Veel later, van 1935 tot 1937, was Zwollo docent zilversmeden aan de Vakschool. Onder invloed van deze docenten ontstonden er in Schoonhoven vele mooie voorwerpen in art nouveau en in een robuuste vorm van art deco, met groot vakmanschap vervaardigd. Een warm pleitbezorger van de moderne vormgeving was Harm Ellens, die van 1920 tot 1930 directeur was van de Vakschool. Hij heeft vele ontwerpen gemaakt die zijn uitgevoerd door leerlingen van de school, maar ook door gevestigde zilversmeden als Pieter Heerens en H.Hooijkaas.

Van een aantal zilversmeden is 'uit familie verhalen' bekend dat zij de Vakschool bezochten. Willem Hooijkaas bijvoorbeeld was leerling, en in 1900 docent handtekenen. In 1914 was hij lid van het bestuur van de school. Zijn beide zonen Herbert en Gerrit waren leerling, en later ook bestuurlijk betrokken. Gerrit Greup was bestuurslid van de Teekenschool, en zijn zoon volgde de opleiding aan de Haarlemsche School voor Kunstnijverheid.

Uit onze verkenning blijkt dat er een aantal Schoonhovense zilversmeden op de Vakschool werden opgeleid en dat er een aantal leraren ook werkten in Schoonhoven, dan wel ontwerpen maakten voor fabrikanten

Schoonhovense Zilverfabriek H.Hooijkaas, Het Klooster 1, Schoonhoven, ca. 1930.

De Zeven Provinciën, H. Hooijkaas, zilver, 1915, l. 73 en b. 13 cm. Verblifplaats, aan boord van Museumsschip U.S.S. Texas (BB-35).

in de stad. Het lijkt er dus op dat de komst van de Teekenschool haar invloed heeft doen gelden op het werk in de Zilverstad. Een meer uitputtend onderzoek, met name naar de participatie van Schoonhovense leerlingen, en naar het oeuvre van de leraren buiten de school, zou dit beeld kunnen bevestigen.”

Schoonhovense Zilverfabriek H. Hooijkaas (1874-2008)

Tijdens de periode van onze verkenning, 1895-1940, werd de Schoonhovense Zilverfabriek H. Hooijkaas tot 1909 geleid door de oprichter Herbert Hooijkaas en -later- zijn zonen.

Tussen 1909 en 1924 is Herbert firmant met zijn zonen Willem en Andries Dirk. De laatst genoemde trok zich per 1 januari 1921 terug uit de firma. In 1924 trok ook Herbert Hooijkaas zich geheel terug en werd het bedrijf daarna tot 1943 geleid door zijn zoon Willem Hooijkaas. De onderneming zou uiteindelijk bestaan tot in 2008.

Werkplaatsen en woningen

De werkplaats bevond zich in eerst instantie achter het woonhuis van Herbert Hooijkaas aan de Oranjestraat A142, later omgenummerd 3; het huis werd vernieuwd in 1907. Eerder werd

Portret van Herbert Hooijkaas door F.A. Tepe (1873-1940), olieverf op linnen, 1916, 58 x 51 cm. Gesigend rechts boven schouder Fred. A. Tepe 1916. Particuliere collectie.

de straat Het Klooster genoemd en was het huis nr.13. In 1928 werd naast het woonhuis een nieuw kantoor gebouwd dat nadien in zuidelijke richting werd uitgebreid met een fabrieksgebouw van dezelfde architect W. van der Laan uit Papendrecht. Woning, kantoor en fabriekscomplex werden ondanks de nominatie in ‘Monumenten van Schoonhoven’ en de ligging binnen het ‘Beschermd Stadsgezicht’ gesloopt in 2004.

De Schoonhovense Zilverfabriek H. Hooijkaas voerde in deze periode een veelzijdige verkoopcollectie, met veel variatie in modellen en versiering. Er werd vooral teruggegrepen op stijlperiodes als de renaissance, de Lodewijk-

Theeservies, zilver, H. Hooijkaas, 1912-1918, h. theepot 14 cm. Rikkoert Silverhuys.

stijlen en het empire. Zoals gebruikelijk in die tijd, werden ornamenten uit verschillende stijlperiodes zonder bezwaar met elkaar gecombineerd, en kopieerde men voorwerpen naar antiek voorbeeld, het zogenaamde modern antiek. Een variant hierop vormt het 'Oudhollands zilverwerk'. De voorwerpen zijn gedecoreerd met taferelen uit schilderijen van beroemde schilders uit de Gouden Eeuw, zoals de Nachtwacht van Rembrandt, en herbergscènes van Jan Steen.

Het afgebeelde theeservies, waarvan de onderdelen de jaarletters 1912 en 1918 dragen, is rijkelijk versierd met verschillende Oudhollandse tafereeltjes in cartouche. Gezeten rond een tafel vermaakt een klein gezelschap zich met roken, drinken en dobbelen. De afbeeldingen worden omgeven door rocailles, voluten en florale motieven, die het gehele vlak vullen. Een pijnappel siert als knop de deksels van thee- en suikerpot. De tuit van de theepot is versierd met acanthusblad en mondt uit in de kop van een dolfin. Op de handgrepen, dubbel en tegengesteld gebogen, is een vrouwenkopje geplaatst. Thee- en suikerpot en de melkkan staan alle op leeuwenpootjes. Het gehele servies heeft door de overdadige ornamentiek een rijk aanzien, en verwijst naar het glorieuze verleden van de Gouden Eeuw.

Hooijkaas heeft een grote ambachtelijke productie gehad van unica, zoals modellen van schepen, molens, vliegtuigen en van allerlei installaties die met de haven en de scheepvaart te maken hebben. Het model van de zandzuiger Nautilus is hiervan een mooi voorbeeld. Op de foto uit 1930 zien we het schip in een ruime vitrine, rustend op een imposant onderstel dat bekleed is met zilver. Twee monumentale korte pilaren voor het onderstel zijn verdwenen, maar

Zandzuiger Nautilus, zilver, H.Hooijkaas, 1930, l. 32 cm. Nationaal Baggermuseum Sliedrecht.

het model is in de oorspronkelijke vitrine te bewonderen in de bestuurskamer van het Nationaal Baggermuseum in Sliedrecht. Op de hut aan de achterzijde van het schip staat de naam 'A. Prins Thz' vermeld met de toevoeging 'Sliedrecht'. Deze Arie Prins van het gelijknamige baggerbedrijf kreeg het schip aangeboden, ofwel liet hij het vervaardigen, waarschijnlijk ter gelegenheid van zijn benoeming in 1930 tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau. De Nautilus is in de Hooijkaasfabriek gesmeed door Zeger de Vaal, en hij heeft er 179,5 uur aan gewerkt. Er is 613 gram zilver in verwerkt. Naast de unica zoals de Nautilus heeft Hooijkaas vele modellen van 17de eeuwse schepen gemaakt, zowel in opdracht als in serie. De eerste en meest bekende replica is die van het schip de Zeven Provinciën van Michiel de Ruyter, gemaakt in 1915 in tweevoud in opdracht van de Holland Amerika Lijn.

Gerrit Greup DHzn (1864-1915)

Gerrit Greup volgde zijn vader, Dirk Hendrik, op in diens zilversmidsbedrijf in 1864 als werkmeester en reizend koopman. In 1911 werd de familienaam van zijn vrouw, Regtdoorzee, bij Koninklijk Besluit toegevoegd aan de zijne welk besluit ook gold voor zijn kinderen. Ter gelegenheid van het 80-jarig bestaan werd in 1908 door Koningin Wilhelmina het predicaat 'Hofleverancier' verleend, welke verlening ook voor zijn zoon Willem Frederik Hendrik ging gelden. Laatst genoemde werkte sinds 17 februari 1905 bij het bedrijf en was tevens reiziger of 'reizend agent' voor het bedrijf. Van 10 augustus 1908 tot 1 januari 1913 vormden vader en zoon de vennootschap onder firma 'Gerrit Greup DHzn'. Per 1 januari 1913 werd de firma ontbonden. Gerrit Greup beëindigde daarna zijn bedrijf en op 15 oktober 1915 werden zijn meestertekens vernietigd. Het fabriekspand Korte Weistraat 12 werd overgedaan aan Gebroeders Seton (Jan en Johannes Cornelis).

Woonhuis Haven 71, gebouwd door Gerrit (Regtdoorzee) Greup in 1876-1877. Gemeentelijk Monument.

Bijouteriedoos, zilver, hout en stoffen binnenbekleding, G. Greup, 1911, 35 x 25 x 25 cm (gewicht ca. 8 kilogram). Rikkoert Edelambachtshuys.

Detail: letter-monogram NTG van de bijouteriedoos, G. Greup, 1911.

W.F.H. Regtdoorzee Greup, fabrikant van gouden en zilveren voorwerpen, werd op 14 augustus 1913 in staat van faillissement verklaard. De uitdelingslijst dateert tenslotte van 23 april 1915. Het beroep van 'reiziger' in gouden en zilveren voorwerpen dat hij sinds 17 februari 1905 uitoefende, bleef hij uitoefenen tot 26 november 1920.

Gerrit Greup bouwde in 1876 -kort voor zijn huwelijk in 1877- het woonhuis Haven 71 en heeft hier zijn leven lang gewoond. Het lege perceel was voordien 'tuin' en behoorde sinds 1842 bij het naastgelegen pand van zijn vader, thans Haven 69. Het pand is Gemeentelijk Monument.

In 1907 bouwde Gerrit Greup een nieuwe twee verdiepingen hoge zilverfabriek, Korte Weistraat 12; dit is thans Rijksmonument. De werkplaats staat 'versprongen', d.w.z. niet achter Haven 71 maar achter Haven 69. W.F.H. Greup Regtdoorzee woonde Haven 45.

In 1911 werd de afgebeelde bijouteriedoos gemaakt in opdracht van juwelier Maurice Wolf, gevestigd in Soerabaia, Semarang en andere plaatsen in voormalig Nederlands-Indië. Zijn juweliersmerk MW is naast de andere keurtekens ingeslagen. De doos heeft een enorme zwerftocht gemaakt, zoals ook veel landgenoten die maakten na de Tweede Wereldoorlog, en is o.a. via Australië weer in Schoonhoven terecht gekomen.

Greup heeft bij het maken van de doos vrijwel alle zilversmidstechnieken toegepast. Bodem en zijwanden zijn gemaakt van zilverplaat en versierd met gegraveerde ornamenten. Op de voorzijde zijn twee gezaagde lettermonogrammen aangebracht bestaande uit de letters NTG. Het deksel is gevormd van een gebogen plaat zilver, en eveneens versierd met graveerwerk. De handgrepen zijn gegoten en nageciseleerd, en bestaan uit twee zeepaardjes die het scharnierpunt vormen. Ook de pootjes zijn gegoten en vervolgens nageciseleerd. Andere motieven zijn gegraveerd. Een uiterst bewerkelijk en kostbaar stuk, dat met een gewicht van ca. 8

Zilverfabriek Korte Weistraat 12, gebouwd door Gerrit Greup Dhz in 1907. Rijksmonument.

kg ook nog eens een van de zwaarste stukken is ooit geproduceerd in Schoonhoven.

Deze schuitvormige mand van Gerrit Greup uit 1909 is zeer vakkundig geheel ajour gezaagd in gestileerde motieven. Een brede rand van spijlen vormt het lichaam van de mand. De uitgezaagde grepen zijn geïncorporeerd in een hoog oplopend waaivormig patroon. De voet en de bovenrand van de mand zijn versierd met parelranden. Desondanks doet de strakke gestileerde vormgeving modern aan.

Pieter Heerens (1902-1941)

Pieter Heerens begon als zelfstandig zilversmid op 16 september 1902 en was werkzaam tot 1941. In 1941 werd zijn zoon Jan Wernard (1906-1984) medefirmant. In naam heeft de firma P. Heerens & Zn bestaan tot 1967, waarna J.W. Heerens en diens zoon Jan Wernard jr. het bedrijf voortzetten tot uiteindelijk in 1977.

Broodmand, zilver, G. Greup, 1909, 30 x 19 x 7 cm. Particuliere collectie.

Thoraschild, zilver, P. Heerens, 1925. Joodse Scholengemeenschap Maimonides, Amsterdam. Foto Collectie Rikkoert Edelambachtshuys.

Pieter Heerens is bekend van buitengewoon fraai zilveren drijfwerk. Omstreeks 1930 werd als assortiment genoteerd: ‘Speciaal antiek-imitatie, drijfwerk, kunstwerk’. Wellicht zijn bekendste werk is de ‘Kikkerschaal’ die hij diverse malen en in verschillende grootten uitvoerde. Naar verluidt werd hij hiertoe geïnspireerd tijdens een wandeling langs de Vlist waar hij dit tafereel aanschouwde. Bekend ander werk zijn plaquettes van het stadhuis van Schoonhoven en van de Grote of Bartholomeuskerk, een doos met deksel naar ontwerp van Harm Ellens en verschillende serviezen. Ook maakte hij zilveren voorwerpen voor de Joodse eredienst: bekend zijn een stel rimoniemtorens, een etrogdoos (mogelijk twee) en een thoraschild.

Het woonhuis van Pieter met achtergelegen werkplaats stond aan de Opweg 14. De eerste steen voor dit complex van vier huizen en één werkplaats werd gelegd op 9 november 1902 door Arie Teunis van Oostrom. De huizen werden verhuurd. In 1910 beschikte Heerens als één van de slechts twee Schoonhovense

bedrijven over een elektromotor van 2 pk; het andere bedrijf was H. Hooijkaas met een motor van 5 pk. Kort na 1945 verhuisde het gezin naar de bovenwoning Oude Haven 18 a, en werd door zijn zoon Jan Wernard een werkplaats ingericht naast diens woonhuis Koestraat 110.

Schoonhoven heeft vanaf het midden van de 18de eeuw tot 1947 een Joodse gemeenschap gehad, met op zijn hoogtepunt in 1869 een ledental van 193. Daarna liep het aantal terug naar 19 in 1930, en na gestage afname al voor de Tweede Wereldoorlog, werd in 1947 de Joodse gemeente opgeheven. De synagoge aan de Haven 13 is bewaard gebleven, en sinds 1983 is daar de museumgalerij Het Edelambachtshuys gevestigd van de firma Rikkoert. Er zijn verschillende voorwerpen die gebruikt werden in de Joodse eredienst, vervaardigd door Schoonhovense zilversmeden. Te denken valt aan rimoniem of siertorens, thoraschilden en - kronen, besamiem of houders voor welriekende kruiden, en etroghouders.

De Thora bevat de eerste vijf boeken van de Hebreeuwse bijbel. Deze vijf boeken van Mozes vormen de basis van het Joodse geloof, en beschrijven de vroegste geschiedenis van het volk Israël. Een met de hand

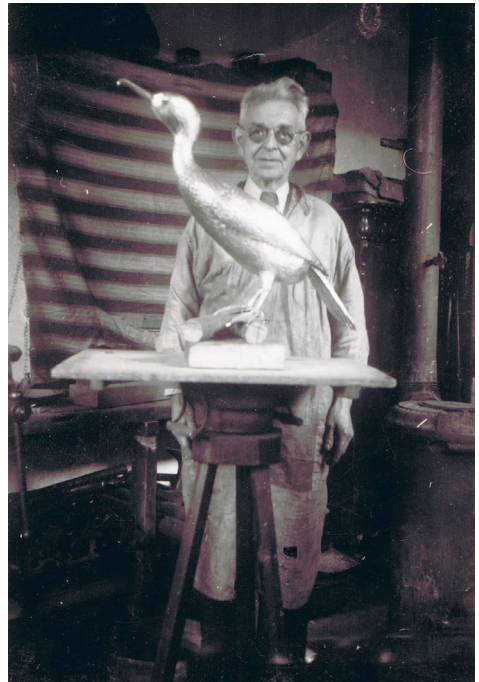
Etrogghouder, zilver, P. Heerens, 1927, 16 x 7 x 12,5 cm. Joods Historisch Museum.

geschreven Thorarol zit om twee houten stokken gewonden, ook wel de bomen des levens genoemd. Bovenop de stokken zijn twee siertorens of rimoniem geplaatst. De Thorarol wordt gewikkeld in een mooie lap stof of een rijk geborduurde mantel, en in de Asjkenazische synagoge hangt er dikwijls ook nog een Thoraschild aan de rol.³

In de JSG Maimonides bevinden zich twee Thorarollen in een speciaal daarvoor gemaakte kast. Aan de grootste van de twee rollen hangt met twee kettingen een groot zilveren Thoraschild, gemaakt door Pieter Heerens in 1925.⁴ Centraal zijn de twee wetstafelen afgebeeld met daarop de Tien Geboden of Uitspraken gegraveerd. Zij worden geflankeerd door twee gekroonde klimmende leeuwen, en bekroond door een grote kroon. De wetstafelen rusten op een console met aan weerszijden een wimpel. Daaronder is een opengewerkte rand van golvend acanthusblad gemaakt, met in het midden een cartouche omgeven door een parelrand, waarin een inscriptie is aangebracht. Onderaan de rand hangen drie eikels, waarvan de middelste ontbreekt. De inscriptie luidt: “Herinnering van Benyamin ben Coa Dov Rafael Jacobs [...] op de dag dat hij 75 jaar werd 23 januari 1931”.

Opweg 8 t/m 14, vier woonhuizen met een zilversmidswerkplaats achter nr. 14. Eerste steen gelegd 9 november 1902 door Andries Teunis van Oosterom. Opweg 14 met zilversmidswerkplaats werd verhuurd aan zilversmid Pieter Heerens die er tot kort na 1945 woonde en werkte. De woonhuizen werden in 1986 genomineerd als Gemeentelijk Monument.

Aalscholver, zilver, P. Heerens, ca. 1935, verblijfplaats onbekend; Pieter Heerens in zijn werkplaats aan de Opweg.

De etroghouder is gemaakt door Pieter Heerens in 1927. Een etrog is een grote geurige citrusvrucht, die een rol speelt bij de rituelen van Soekot, het Loofhuttenfeest. Samen met drie mirretakjes en twee wilgentakjes vormt de etrog de zogenaamde loelav, en staat daarmee symbool voor de oogst. Tijdens het reciteren van het Halleel (Ps. 113-118) wordt met de loelav in de vier windrichtingen gezwaaid, om volgens het voorschrift in Leviticus 23 feest te vieren voor de Eeuwige. Om de kwetsbare vrucht te beschermen gedurende de zeven dagen van Soekot wordt hij bewaard in een speciale doos, in dit geval van zilver gemaakt. De etroghouder was eigendom van Meijer Poppers, van 1911 tot 1928 een zeer gewaardeerd wethouder en loco-burgemeester van Winterswijk. Bij zijn vertrek uit Winterswijk naar Amsterdam in 1928 kreeg hij deze etroghouder ten geschenke.⁵

Doos met deksel, zilver, P. Heerens naar ontwerp van Harm Ellens, 1925.
H 14 cm, Ø 12,5 cm. Nederlands Zilvermuseum.

De houder heeft de vorm van een etrog. Over het gehele oppervlak is een diepe hamerslag aangebracht van kleine ringetjes, zodanig dat daarmee de welhaast pokdalige huid van de vrucht weergegeven wordt. Op het deksel is in een cartouche een inscriptie aangebracht. Er is een afbeelding bekend van een vergelijkbare etrog Houder, Schoonhovens gekeurd, en met de jaarletter S van 1928. Het meester-teken is niet bekend.⁶ Deze houder vertoont een grote gelijkheid met die uit 1927, alleen de versiering van de rand met acanthusbladeren op de voet is afwijkend. In de cartouche op het deksel is in Hebreeuwse letters de naam Yaakov Goldschmidt gegraveerd, met het jaartal 1928. Mogelijk is dit exemplaar ook gemaakt door Pieter Heerens.

De stevige ronde doos met deksel uit 1925 is een goed voorbeeld van de ontwerpstyl van Harm Ellens in de tijd dat hij directeur was van de Rijksvak- en Kunstnijverheidsschool voor Goud- en Zilvermeden en Horlogemakers in Schoonhoven, kortweg de Vakschool genaamd. Zijn ontwerpen werden dikwijls door de leerlingen uitgevoerd. De doos is met de hand gehamerd en geciseleerd. De buik van de doos bestaat uit acht grote lobben. De met een filetrand versierde standing rust op vier platte poten met afgeronde hoeken. Het taps toelopende deksel heeft een hoge

wijduitlopende knop, met een afgeplatte bol en versierd met filetranden. Onderaan de knop zijn uitwaaiend motieven van geteld geld aangebracht, uitlopend in een spiraal. De doos is afgebeeld op een foto die gemaakt is van de voorwerpen waarmee de Vakschool zich presenteerde op de Jaarbeurs in Utrecht van 1926. De doos lijkt geen relatie te hebben tot de overige voorwerpen op de foto, een hoog slank tweedelig moccasiel op blad, en een buikige theepot. Wellicht is de doos bedoeld als koektrommel of bonbonnière.

Met de keurtekens die op de doos zijn aangebracht, is iets bijzonders aan de hand. Behalve het meesterteken van Heerens, het essayeursteken van C. Vreedenburg en de jaarletter, is gedeeltelijk over het gehaltekens heen een kleine sleutel geslagen. Dit teken duidt erop, dat het object uitgevoerd is, en dat men recht had op teruggave van tweederde van de waarborgbelasting. Het komt vaak voor op voorwerpen die naar het toenmalige Nederlands Oost-Indië en Amerika werden geëxporteerd. Om de herkomst van de doos aan te geven is het woord Holland ingeslagen. Pas onlangs heeft het Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven de doos kunnen verwerven, nadat hij vanuit Amerika weer in Nederland was teruggekomen.

Leendert Marcelis, ook Marselus (1922-1935)

Leendert Marcelis vestigde zich als zilversmid te Willige Langerak, later te Schoonhoven. Bij beschikking van de Arrondissementsrechtbank Rotterdam van 18 juli 1945 is de (huwelijks-) akte verbeterd zodat de familienaam 'Marselus' wordt verbeterd in 'Marcelis'

Fraai groot zilverwerk van hem bevindt zich in de collectie van Rikkoert Edelambachtshuys en Silverhuys, de verkoopcollectie van Brevordia Antiek (2015) en particuliere collecties.

FinancieelComfort

Verzekeringen | Hypotheken | Sparen | Kredieten

Havenstraat 144
2871 DT Schoonhoven

T 0182-820990

M 06-29002406

E info@financieelcomfort.nl

I www.financieelcomfort.nl

Gedegen maatwerk in plaats van even
snel een standaard hypotheek

> Werkwijze

Onze werkwijze is gebaseerd op een interview-systeem waarmee de juiste balans wordt gevonden tussen de financiële mogelijkheden en de door de klant gewenste verwachtingen voor nu en in de toekomst.

> Onafhankelijk

Wij kunnen unieke combinaties samenstellen wat leidt tot verrassend gunstige en flexibele hypotheekoplossingen.

> Actuele dossiers

Wanneer zich in de loop van de jaren veranderingen voordoen in uw situatie of wanneer de rente zich gunstig ontwikkelt kan daarop snel worden ingespeeld.

AANNEMINGSBEDRIJF

Fa. Veer

Provenierstraat 16 Schoonhoven

Tel.0182-385234

**Een gastvrij onthaal in een sfeervolle ambiance
aan de rivier de Lek**

Lekdijk-west 4 • 2871 MK Schoonhoven • Tel: 0182-32 52 22
info@hotelbelvedere.nl • www.hotelbelvedere.nl

Onderlinge Verzekeringsmaatschappij De Waarden U.A.

Vestiging Lopik:

Cabauwsekade 56, 3411 ED Lopik

Tel.: (0348) 55 21 32

Vestiging Schoonhoven:

Doelenplein 11, 2871 CV Schoonhoven

Tel.: (0182) 38 69 99

info@onderlingedewaarden.nl | www.onderlingedewaarden.nl

Klokkenfabriek Van Kan

Ontwerper en fabrikant van design
en klassieke klokken.

Oude Haven 36
2871 DJ Schoonhoven

+31(0)182-383099

info@vankan.nl

www.vankan.nl

ook voor klok- en uurwerkreparatie

The background of the entire page is a soft, impressionistic painting of a restaurant interior. It shows several people seated at tables with white tablecloths. In the foreground, a table is set with glasses, plates, and a bottle. A woman in a yellow hat is visible in the middle ground. The overall style is reminiscent of J.M.W. Turner's work, with visible brushstrokes and a warm, dappled light.

BRASSERIE *Springer*

*Lekker eten
van Per ...*

*Midden tussen het
Groen van Toen...*

*...aan het andere water
van Schoonhoven*

Opweg 2a
2871 NA Schoonhoven
T. 0182-320690
www.brasseriespringer.nl

Bonbonnière, zilver, L. Marcelis, 1922, 14,5 x 11 x 4,5 cm. Rikkoert Edelambachtshuys.

Broodschaal, zilver, L. Marcelis, 1930, 27 x 20 x 10 cm. Particuliere collectie.

Marcelis maakte veel klassieke broodmanden, maar ook de hier afgebeelde modern vormgegeven broodschaal (1930) en bonbonnière (1922) zijn van zijn hand. Beide zijn strak van vorm, gehamerd en afgewerkt met een gewalste band die op de rand gesoldeerd is, respectievelijk aan de buiten- en binnenkant. Er is nog een bonbonnière van Marcelis bekend, die exact dezelfde vorm en afwerking heeft als de broodschaal.

Naar verluidt bekende Marselus in 1935 het maken van valse zilveren rijksdaalders en werd hij veroordeeld tot 1 jaar en 3 maanden met aftrek van voorarrest.⁷ Dit betekende ook het einde van zijn carrière als zelfstandig zilversmid.

Marcelis woonde en werkte op 2 januari 1922 in Willige Langerak; op 16 juni 1923 kwam hij uit Bergambacht naar Schoonhoven, in de Molenstraat 7. In 1928 nam hij een werkplaats in gebruik Havenstraat 40. Vervolgens aan de Oude Singel in 1934. Vertrok naar Rotterdam op 11 juli 1935, Noordsingel 115/2; vandaar 14 mei 1936 naar Voorschoten, Nieuw Voordorpstr. 8.

Carl Frans Wewer (1915-1968)

C.F. Wewer zette -gelet op de adresgegevens Schoolstraat 13- in 1915 het bedrijf voort van zijn vader Johan Cornelius Wewer (graveur

en zilversmid, 1875/1892-1912), dat tussen 1912 en 1915 geleid werd door de weduwe, Johanna Maria Kleian (Terneuzen ca. 1857-Schoonhoven 1922), zijn moeder.

Op zijn beurt werd Carl Frans in 1968 opgevolgd door zijn gelijknamige zoon Carl Frans Wewer (1968-1990).

Vader J.C. Wewer huurde in 1916 het woonhuis met achterliggende werkplaats Schoolstraat 13 (nu Jan Kortlandstraat) van Minne Bonne Hoogmeij, waarborgambtenaar. Zoon C.F. Wewer kocht dit pand in 1920. In 1922 ging Wewer naar Koestraat 103 waar hij een werkplaats met twee elektromotoren van 1,6 pk ging gebruiken. Nadat hij in 1926 aan de Spoorstraat een nieuw woonhuis annex

Spoorstraat 6, woonhuis annex zilverfabriek van C.F. Wewer uit 1926. Architect W. van der Laan, Papendrecht. Gemeentelijk Monument.

Vaas, zilver, C.F. Wewer, 1931, h 16,7 cm. Rikkoert Edelambachtshuys.

fabriek had gebouwd, verkocht hij het oude woonhuis en werkplaats in 1930 aan de zilversmid Wilhelmus Brehm (zie verderop in dit Jaarthemaboek).⁸

Zowel de woning en werkplaats aan de Jan Kortlandstraat 13 als de woning en fabriek aan de Spoorstraat 6, zijn sinds 2011 Gemeentelijk Monument.

Afgebeeld is een geforceerde en gehamerde vaas uit 1931. Hij werd vervaardigd door Wewer en mogelijk ontworpen door Jan Heerens, die veel ontwierp voor de fa. Wewer. De zilverplaat werd over een houten klos 'geforceerd' en vervolgens verder bewerkt. De vaas bestaat uit twee losse delen, de voet en het vaaslichaam, die over elkaar geschoven werden en dan gesoldeerd.

Deze sierlijke broodmand maakte Wewer in 1929. Er spreekt een groot vakmanschap uit de geheel ajour gezaagde mand. Twee randen van rechtopstaande spijlen worden met elkaar verbonden door een band van cirkels en afgeronde driehoeken in een kunstig patroon. Naar beide zijanten toe loopt een

Broodmand, zilver, C.F. Wewer, 1929, 32,2 x 20,4 x 10,2 cm. Brevordia Antiek.

waaivormig sleuvenmotief omhoog, waarin de hartvormige grepen zijn uitgespaard. De standing is versierd met filetranden, en de bovenkant met een parelrand. Wewer heeft door de fijnzinnige vormgeving de mand een uiterst licht karakter meegegeven.

Frederik Adolf Tepe (1911 - 1940)

Fred. A. Tepe, directeur van de Teekenschool, voerde sinds 1911 een eigen meesterteken, dat hij (vermoedelijk) in 1935 wijzigde. Hij werd jaarlijks door de Waarborg gevisiteerd. Op grond van deze gegevens nemen wij aan dat hij daadwerkelijk het nevenberoep van zilversmid uitoefende, hoewel we op dit moment slechts één werk met zijn meesterteken kennen, t.w. de ambtsketen van Schoonhoven waarvan hij ook het emailleerwerk heeft gedaan.

Tepe woonde Haven 30, waar ook de jaarlijkse visitaties plaats hadden. Op grond hiervan veronderstellen wij dat hij daar ook een werkplaats had. Het huis is een Rijksmonument.

De ambtsketen van de voormalige gemeente Schoonhoven is aangeboden bij een bijzondere gebeurtenis, en wel de opening van de spoorlijn van Schoonhoven naar Gouda op 14 november 1914.⁹ Hij diende ter vervanging van de eenvoudige keten die de burgemeester van Schoonhoven voordien droeg, een keten

Ambtsketen voormalige gemeente Schoonhoven, zilver, amethyst en email. Fred. A. Tepe, uitgevoerd door F.A. Hoogendijk en leerlingen van de Teekenschool in Schoonhoven, 1914. Van sluit- tot frontplaatje 51,5 cm. Eigendom gemeente Krimpenerwaard; langdurige bruikleen Nederlands Zilvermuseum. Foto, Rob Glastra.

de zilverstad onwaardig, zo meenden de aanbieders. De *Nijverheidsvereeniging van Goud- en Zilvermeden te Schoonhoven* liet de nieuwe keten maken door leraren en leerlingen van de Teekenschool, de voorloper van de huidige Vakschool. In de *Schoonhovensche Courant* staat uitgebreid beschreven, hoe de opening van de spoorlijn in zijn werk ging, en hoe daarna ten stadhuize de ambtsketen aangeboden werd aan burgemeester Van Sloten.¹⁰ Het ontwerp werd gemaakt door Fred. A. Tepe, directeur van de Teekenschool en leraar handtekenen, en hij nam tevens het emaileren van verschillende onderdelen voor zijn rekening. Leerlingen van de school voerden het ontwerp uit onder begeleiding van F.A. Hoogendijk, leraar drijven, zilvermeden en boetseren.

De ambtsketen bestaat uit tien gegoten en geciseleerde schakels, waarop een amethyst is gemonteerd. Daartussen zijn vier ronde plaatjes aangebracht. Het plaatje voorop de borst bevat het wapen van Schoonhoven, met als randschrift 'GEMEENTE SCHOONHOVEN Ao 1914', en bekroond met een stedenkroon. Het verguldsel van de kroon is inmiddels verdwenen evenals van meerdere plaatsen op de ronde plaatjes. Onderaan het frontplaatje hangt de penning met het Rijkswapen.

Op de twee plaatjes die op de schouders horen te rusten, is het wapen van Zuid-Holland afgebeeld, met als randschrift 'PROVINCIE ZUID-HOLLAND'.

Het plaatje dat als sluitschakel dient, draagt een afbeelding van een zilveren burcht (waarschijnlijk het kasteel van Schoonhoven) met tussen de torens het Schoonhovense wapenschild. Het is ontleend aan het grootzegel van de stad dat tussen 1323 en 1583 werd gebruikt. Het randschrift luidt 'OPIDI DE SCOENHOVEN'.

Haven 30, woonhuis van Fred. A. Tepe, waarschijnlijk uit laatste kwart van de 15de eeuw; de gevel uit het eerste kwart 19de eeuw. Rijksmonument.

Albertus Meijer (1914-1927, 1928-1942), Alb. Meijer & Co (1927-1928), Alb. Meijer & Zn (1942-1994)

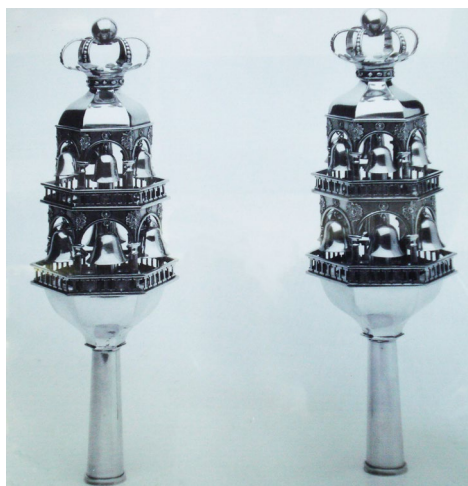
Albertus Meijer begon in 1914 als zilversmid. In 1927 ging hij een firma aan met zijn neefje Alexander Meijer, de zoon van zijn broer Andries. In 1928 scheidden hun wegen weer en ging ieder zelfstandig verder. Albertus Meijer ging daarna in 1942 een firma aan met zijn zoon Bernard Arnoldus, die uiteindelijk het bedrijf voortzette tot 1994. Van Albertus Meijer is een stel Rimoniemtorens bekend geworden uit 1925. Ander 'groot-zilver' is tot heden onbekend.

De werkplaats plus woning stond aan Oude Singel 144e met een daar achtergelegen werkplaats die in de loop der jaren uitgebreid werd. Onlangs zijn de eigendom van woning en werkplaats gescheiden. De Oude Singel behoort tot het 'Beschermd stadsgezicht'.

De kleinste van de twee Thorarollen die zich bevinden in de JSG Maimonides, wordt bekroond door twee siertorens van zilver, die op de stokken van de Thorarol zijn geplaatst.

Oude Singel 144 e, woonhuis met achtergelegen zilverfabriek, gebouwd in 1923 voor Albertus Meijer door aannemer J. van Dam. De zilverfabriek -in de plaats van een oudere werkplaats- dateert van 1930 en strekte zich uit achter de panden Oude Singel 146 t/m 156. De voormalige zilverfabriek behoort thans niet meer bij het woonhuis. Het woonhuis werd in 1986 genomineerd als Gemeentelijk Monument en behoort bij het Beschermd Stadsgezicht.

Siertorens of Rimoniem, zilver en goud, Albert Meijer, 1925. Joodse Scholengemeenschap Maimonides, Amsterdam. Foto collectie Rikkoert.

De siertorens zijn opgebouwd uit twee zuilen-galerijen met elk zes ronde bogen en een balustrade. Onder iedere boog hangt een gouden klokje. De onderste galerij rust op een zeskantige voet, die zich vanuit de steel verbreedt naar de basis van de galerij toe. De bovenste galerij is iets kleiner, en wordt bedekt door een eveneens zeskantig dak, spiegelbeeld van de voet. De siertorens worden bekroond met een open kroon met zes bogen en een bol bovenop, verwijzend naar de granaatappel die in de oudheid op de stokken geplaatst werd. Het woord 'rimon' betekent granaatappel, en daarom worden de siertorens ook wel rimoniem genoemd.

Wilhelmus Brehm (1904-1924 en 1929-1939; tussendoor Den Haag en Heusden)

Wilhelmus Brehm begon als zelfstandig zilversmid in 1904. Hij werkte twee perioden in Schoonhoven. Tussendoor woonde en werkte hij in Den Haag en in Heusden. In 1952 vertrok hij uit Schoonhoven naar Krommenie waar zijn zoon, de zilversmid W.G.M. Brehm, inmiddels woonde en werkte. Van Wilhelmus Brehm zijn als groot-werk diverse manden bekend.

Brehm woonde en werkte in zijn eerste Schoonhovense periode Havenstraatsewal 17 en Koestraat 50. Op het laatste adres breidde hij de werkplaats in 1917 uit. In 1924 werd Koestraat 50 overgenomen door Arie Pluut. Na Brehm's terugkeer kocht hij in 1930 Jan Kortlandstraat 13 met achtergelegen werkplaats van de zilversmid Carl Frans Wewer.¹¹ Dit is thans een Gemeentelijk Monument.

Afgebeeld is een verfijnd gezaagde zilveren broodmand met gladde bodem uit 1911. De mand is afgewerkt met een parelrand, en voorzien van romantische, gegoten handvatten in de vorm van een strik. Hij staat op vier gegoten pootjes in de vorm van klauwtjes.

Gebr. van der Ree (1916-1932/1950-heden)
Cornelis Frederik en Evert van der Ree leerden het vak bij de zilverfabriek van H.Hooijkaas. In 1916 besloten zij gezamenlijk voor zichzelf te beginnen: zilversmederij Gebr. van der Ree. Na het overlijden in 1949 van Evert van der Ree, de laatste 'Van der Ree' firmant, werd het bedrijf nog kort door diens weduwe voortgezet en in 1950 overgenomen door Jacob Gelderblom sr, die al sinds 1917 bij de Gebr.

Jan Kortlandstraat 11 en 13, gebouwd in 1899 en door de ontwikkelaars verkocht aan goud- en zilverfabrikant G.J. Niekerk die nr. 13 met achtergelegen werkplaats (twee-onder-één-kap met de werkplaats van nr. 11) verhuurde aan de zilversmidsfamilie J.C. Wewer. Zoon C.F. Wewer kocht het pand in 1920. Zilversmid Wilhelmus Brehm kocht het pand en werkplaats in 30. Gemeentelijk Monument.

Broodmand, zilver, W. Brehm, 1911, 34,5 x 21,3 x 11 cm. Old Memories.

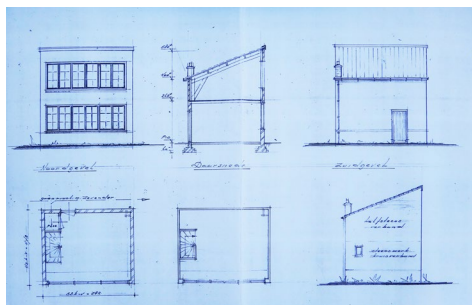
van der Ree werkte. Anno 2015, bestaat het bedrijf nog als 'J. Gelderblom & Zn' nadat Jacob Gelderblom jr. en diens zoon André het bedrijf voortzetten.

Cornelis Frederik van der Ree woonde Lopikerstraat 44. De inschrijving van de 'Gebroeders Van der Ree' bij de Waarborg was op 15 juli 1916, Nes 10. Achter deze woning stond een zilversmidswerkplaats. Op 4 april 1932 verhuisde 'Gebr. van der Ree' in de persoon van Evert van der Ree naar Lange Weistraat 15; de werkplaats aan de Nes bleef kennelijk in gebruik. Kort voor de sloop omstreeks 1977 maakte Aannemingsbedrijf Van der Pauw een bouwtekening van de werkplaats.

Afgebeeld is een zeer zware en rijke mand, vervaardigd tussen 1916 en 1932. Het exacte

Broodmand, zilver, Gebr. van der Ree, 1916-1932, Particuliere collectie. foto, Old Memories, Broek in Waterland.

Bouwtekening van de zilversmidswerkplaats van de Gebr. van der Ree, later J. Gelderblom en Zn. Gemaakt door Aannemingsbedrijf Van der Pauw in 1977, kort voor de sloop, ten behoeve van een mogelijke wederopbouw op een andere plaats. Met dank aan Kees van der Pauw.

jaar van vervaardiging is onleesbaar geworden. De bodem is glad en de opstaande delen zijn gezaagd en gegraveerd. De mand is voorzien van zes guirlandes, staat op een gegoten standring met vier pootjes en heeft aan weerszijden een ramskop met ring in de bek.

Gerrit Reijnen (1918-1927)

Gerrit Reijnen begon zelfstandig in 1918. Hij had een werkplaats in de Lange Weistraat terwijl hij woonde Molenstraat 14. Van zijn werk zijn veel manden bewaard gebleven. Na zijn verhuizing naar Rijswijk in 1927 heeft hij fraaie serviezen gemaakt.

Onder staat een klassieke broodmand uit 1923. Ovaal met dubbel spijlpatroon en cirkelpatroon, gezaagd en gepolst. De gegolfde bovenrand is afgewerkt met een gefreesde parelrand. De standring is getrokken en gesmeed.

Broodmand, zilver, G. Reijnen, 1923, 34 x 22,5 x 12 cm. Rikcoert Silverhuys.

Cornelis Rietveld (1865-1912/1922)

Cornelis Rietveld begon als zilversmid in 1865. Zijn zoons, Frederik Alexander, Cornelis en Wouter Rietveld, zetten de zaak in 1912 voort als Gebr. Rietveld tot november 1920 toen Frederik Alexander uittrad. Cornelis en Wouter werkten daarna samen als Gebr. Rietveld tot 1922. Cornelis Rietveld was een volle neef van Herbert Hooijkaas. De zoons hadden een werkplaats Koestraat 30.

Van de hand van Rietveld was recent in 2014 een theebus met toebehoren uit 1901 te bewonderen op de tentoonstelling *'Koninklijke Geschenken'* in het Nederlands Zilvermuseum. In het verleden werd van het schenken van een kopje thee ook in Nederland een hele ceremonie gemaakt. Het theeservies bestond uit een bouilloire, een kleine trekpots, een of meer theebussen, een theeduim, een suikervas of suikertafeltje, een lepelvas en een spoelkom. In de bouilloire werd water warm gehouden. In de trekpots werd met de theeduim thee gestrooid, en na enige tijd werd in de meestal eierschaal-porseleinen kopjes een klein laagje thee geschonken, dat aangelengd werd met water. Voordat er een tweede kopje thee werd geschonken, werden de kopjes in de spoelkom omgespoeld, om restjes theeblad en theebruin te verwijderen.

De afgebeelde theebus, spoelkom en theeduim uit 1901 waren een geschenk voor Koningin Wilhelmina ter gelegenheid van haar 21ste verjaardag. De afbeeldingen op de voorwerpen hebben niets met thee te maken, maar tonen drinkende en dansende mensen bij een herberg met een dorp en kerk op de achtergrond. De afbeeldingen zijn gedreven, en lopen door over de hoeken van de bus en de randen van het deksel. Meestal werden de afbeeldingen op een rechthoekige theebus per zijde aangebracht, en op een ronde kom

Theebus, spoelkom en theeduim, zilver, C. Rietveld, 1901, h. theebus 15 cm. Tentoonstelling Koninklijke Geschenken, Nederlands Zilvermuseum, 2014. Foto R. Kappers, bewerking Roax. Koninklijke verzamelingen Den Haag.

in cartouches. De vierkante dop, die tevens theemaat is, heeft aan alle vier de zijden dezelfde versieringen, en wordt bekroond door een gegoten mannetje met een fluit in de hand.

Jan Boon (1893-1925) ¹²

Jan Boon volgde op 24 juli 1893 de weduwe van Adrianus Kuijlenburg Pieterszoon op. De weduwe, Wilhelmina Borst, zette sinds 15 juni 1882 het bedrijf van haar man voort.

A. Kuijlenburg Pz. was in 1862 als zilversmid begonnen. Jan Boon was een neefje van Wilhelmina Borst. Hij werkte van jongs af aan bij Adrianus Kuijlenburg Pz. waar hij het vak leerde. Jan Boon vertrok 19 augustus 1925 naar Rotterdam.

De werkplaats en het woonhuis staan naast elkaar op de Oude Haven 28/30. Inpandig zijn zij met elkaar geïntegreerd. Het ensemble is een Rijksmonument. Het werd in 2004-06 gerestaureerd door de familie De With.

Van Jan Boon is voornamelijk schepwerk bekend. Het Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven bezit een grote verscheidenheid aan bijzondere lepels, vorken, visschepen en taartvorken van zijn hand. De grote visschip uit 1896 heeft een deels getorste steel overgaand in een vlak heft met parelrand. In de

opengewerkte bak is een vis te zien, omgeven door een klassieke versiering van voluten en acanthusblad. Een kleinere visschip, gemaakt door Jan Boon in 1905, en eveneens in het bezit van het Zilvermuseum, oogt in de art deco vormgeving wat moderner. Het opengezaagde gedeelte van de bak wekt in de herhaling van kleine boogjes de suggestie van een schubpatroon. De getorste steel gaat over in een vlak heft met ingesneden lijnen. Ander schepwerk van deze zilversmid in het Zilvermuseum, zoals enkele natfruitlepels, laat fijn graveerwerk zien. Een curieus voorbeeld hiervan is een taartschip uit 1904, waarop de Grote Kerk te Dordrecht is gegraveerd, gezien vanuit de Dam en Maashaven. De gravure is gemaakt naar een foto uit die tijd.¹³

Oude Haven 28-30, goud- en zilversmidswerkplaats over twee verdiepingen met naastgelegen woning. Woning en werkplaats zijn inpandig geïntegreerd. Woonhuis uit 17de eeuw met schilddak en rechte kroonlijst uit de 19de eeuw. Werkplaats verbouwd tot zilversmidswerkplaats in 1863, welke als zodanig dienst deed tot 1990. Het ensemble is Rijksmonument.

Visschep, zilver, J. Boon, 1896, 28,8 x 8 cm. Nederlands Zilvermuseum.

Ferdinand Alexander Hoogendijk (1905-1935)

F.A. Hoogendijk haalde in 1898 zijn diploma op de Teekenschool te Schoonhoven. Hij werkte vervolgens bij H. Hooijkaas, bij Begeer in Utrecht en Saakes in Den Haag. Intussen was hij korte tijd in de leer bij F. Zwollo sr. Op 3 december 1905 werd de cursus 'drijven' aan de Teekenschool toegevoegd met F.A. Hoogendijk als leraar. Hij bleef tot zijn overlijden in 1935 aan de school verbonden. In o.a. 1913 en 1916 gaf hij (daarnaast) als beroep 'kunstdrijver' op. Hij woonde Haven 5, waar hij ook een werkplaats had. Het pand is tegenwoordig onderdeel van Rikkoert Juweliersbedrijven.

Naast particuliere collecties bezitten het Nederlands Zilvermuseum, het Edelambachtshuys en Museum Boijmans Van Beuningen werk van Hoogendijk. Ook in de Collectie Meentwijk is een belangrijk stuk aanwezig.

De bovenstaande drie voorwerpen zijn onderdeel van een mokkaservies, ontstaan door de samenwerking van twee docenten aan de Vak- en Kunstnijverheidsschool in Schoonhoven. Bosch, de ontwerper, was in die tijd docent goudsmiden en graveren, en Hoogendijk gaf les in drijven, zilversmeden en boetseren. Beiden waren oud-leerling van Frans Zwollo. Op een ontwerp-tekening in het archief van het Zilvermuseum staan afgebeeld de suikerbak met deksel, een melkkan (kleiner dan het hier afgebeelde exemplaar), een mokkakan met deksel, een blad, een klont-

Melkkan, suikerbak en lepels, zilver en ebbenhout, L. Bosch en F.A. Hoogendijk, 1923-1926, 1928, h. melkkan 15 cm. Nederlands Zilvermuseum.

jestang en een mokkalepel. De mokkakan en een ovaal blad, enigszins afwijkend van de ontwerp-tekening, zijn samen met de drie hier beschreven delen geëxposeerd op de tentoonstelling *Nederlands zilver 1815-1960*, in het Haags Gemeentemuseum 1960-61.¹⁴ Beide zijn gedateerd 1919. De onderdelen zijn gesmeed door Hoogendijk, en dragen zijn meesterteken. De door het werk van

Theebus, zilver, F.A. Hoogendijk, ca. 1910. Rikkoert Edelambachtshuys.

Zwollo geïnspireerde versieringen, zijn door Bosch geciseleerd.

Van Hoogendijk is ook een prachtige art nouveau theebus bewaard gebleven. Op de met hamerslag versierde theebus is rondom een gedreven decoratie aangebracht van vier grote kevers, wellicht scarabeeën. De beide vleugelparen van de kevers zijn zowel in gespreide stand als in opgevouwen stand weergegeven, wat ten onrechte de indruk wekt dat een kever vier vleugelparen zou hebben i.p.v. twee. De ronde dop van de theebus draagt een gestileerde versiering, waarin de vorm van het keverlijf zich lijkt te weerspiegelen.

J.P. Niekerk, Firma J.P. Niekerk, Gebr. Niekerk (1836/ 1862-1997)

In de hier onderzochte periode, 1895-1940, werd de onderneming, volgens opgave aan de Waarborg, geleid door achtereenvolgens Jacob Pieter Niekerk (1862-1900), door diens weduwe (Firma J.P. Niekerk 1900-1902), door de broers Jacob Gerrit Jan en Gerrit Jan Niekerk (1902-1912) en door Jacob Gerrit Jan alleen (1912-1945); beide laatste perioden als

Albrecht Beilinggracht 26 t/m 42, bijgenaamd 'onze eigen gouden bocht'. Negen monumentale grachtenpanden, sinds 1884 successievelijk ontwikkeld door de zilversmedenfamilie Niekerk. Het koetshuis met twee woningen, Koestraat 146-150, behoort feitelijk ook tot dit complex, evenal de tegenoverliggende 'tuin van Niekerk', nu deel van particuliere tuinen en een openbaar plantsoen. De panden zijn Gemeentelijk Monument.

Set van twee jardinières, zilver en glas, Gebr. Niekerk, 1920. Ronde jardinière Ø 19, h. 7,8 cm. Langwerpige jardinière 24 x 10,5 x 7,8 cm. Rikkoert Edelambachtshuys.

firma Gebr. Niekerk. In 1899 kocht de firma J.P. Niekerk de 'stoom-zilverfabriek' R.J. Spaanstra & Zn in Groningen. Van 1899 tot 1927 werden hiervoor aparte meestertekens geregistreerd, ook onder de naam Gebr. Niekerk.

Het bedrijf werd in 1882 door Koning Willem III en Koningin Emma het predicaat 'hofleverancier' verleend, welk predicaat telkens bestendigd werd tot 1997.

Uit ons onderzoek bleek dat de sinds 1981 gangbare opvatting als zou Jacob Pieter Niekerk het bedrijf van zijn 'schoonvader' Gerrit van Ewijk in 1862 hebben overgenomen en voortgezet niet juist is. Van Ewijk was sinds 1836 zilversmid en reizend koopman terwijl Jacob Pieter Niekerk op 1 mei 1862 zelfstandig begon als goudsmid en koopman. Op 29 juli 1865 werd hij 'reizend agent' voor Gerrit van Ewijk. Van Ewijk heeft het beroep van zilversmid 'laten varen' in 1865; zijn meestertekens werden vernietigd op 2 mei van dat jaar. Hij bleef echter koopman. In januari 1884, kort voor het overlijden van Van Ewijk (overl. 1 mei 1884), nam J.P. Niekerk 'de zaak' over van Gerrit van Ewijk, onder verwijzing naar het Register Kooplieden nr.17. De beide koopmansactiviteiten werden dus in januari 1884 samengevoegd. Daarbij was Van Ewijk niet de schoonvader doch sinds 5 juli 1865 de aangetrouwde oom van J.P. Niekerk.

Werkplaats en woningen.

Achter Jacob Pieter Niekerk, Haven 53 (gesloopt) was oorspronkelijk de werkplaats. Dit werd later het kantoor met adres Korte Weistraat 6 en 6a. De daarbij behorende fabriek werd in diverse gebouwen gehuisvest aan de overzijde van de straat. Het kantoorpand is thans Gemeentelijk Monument; de fabrieksgebouwen werden in 1984 gesloopt.

Jacob Gerrit Jan Niekerk woonde eerst Koestraat 71. Hij liet in 1899 in 'Chalet stijl' het huis Haven 61 bouwen. Dit is thans Rijksmonument.

Zijn broer Gerrit Jan Niekerk (later wethouder) woonde Albrecht Beijlinggracht 28 nadat dit pand met de nummers 26 en 30 aan de Albrecht Beijlinggracht door J.P. Niekerk omstreeks 1884 was gebouwd. De eerste steen voor de nummers 36 tot en met 40 werd op 27 maart 1886 gelegd door de broers J.G.J en G.J. Niekerk samen met hun jongste broer Otto Elbertus. Het koetshuis met woningen aan de Koestraat werd in 1900 gebouwd.¹⁵ Het geheel is thans Gemeentelijk Monument, en heet in de volksmond wel 'Onze Eigen Gouden Bocht'. Later woonde G.J. Niekerk in het huis Haven 54 tegenover het stadhuis. Dit is een Rijksmonument.

Van Niekerk is betrekkelijk weinig v uit Schoonhoven bekend; wel uit Groningen dat echter buiten het bestek van dit Jaarthemaboek valt.

Jardinières zoals afgebeeld, werden gevuld met bloemen of planten en gebruikt als tafelversiering bij diners. De zilveren monturen van deze jardinières hebben een gezaagde bovenrand, afgewerkt met een op gesoldeerde parelrand. De pootjes bestaan uit ramskoppen die eindigen in een hoef. Rondom zijn 6 bloemenguirlandes gemonteerd, met een

roos als centraal motief. Het kobaltblauwe glas, dat vaak gebroken of beschadigd is, kan tot op heden op maat bijgemaakt worden.

Korte Weistraat 6. Kantoorpand van Gebr. Niekerk Zilverwerken in 1961. Boven de voordeur het hofleverancierswapen van Koning Willem III. Gemeentelijk monument.

Bronnen

Nederlands Zilvermuseum m Schoonhoven (NZS), Coll. Van Dongen, inv. nrs. 465 t/m 468, Stamboek(en) Waarborg Schoonhoven, Werkmeesters 1837-1911, 1911-1937 (1933). Idem, inv. nr. 469, Visitatieregister Waarborg 1914-1919. NA, Toegang 3.06.14, Inv.nr. 91, Stamboek Waarborg Schoonhoven Kooplieden.

Gouda, SAMH, Collectie Van Willenswaard, inv.nr. CW4, 'Lyst van Fabrikanten van Gouden- en Zilverenwerken te Schoonhoven' ongedateerd, ca. 1930.

SAMH, Coll. Van Willenswaard (geen nummer), Ledenlijst Nijverheidsvereniging 1931/34.

Centraal Bureau voor Genealogie, collectie familieadvertenties, 'Greup' en 'Regtdoorzee Greup'. Digitaal geraadpleegd 15 aug 2015.

SAMH, ac 1045, Inventarisatie Hinderwetvergunningen, Hinderwetvergunningen voor goud- en zilversmidswerkplaatsen. SAMH, Burgerlijke Stand Schoonhoven, geboorten 1811-1922, huwelijken 1811-1922, overlijden 1918-1950. Digitaal www.samh.nl; geraadpleegd juni t/m 20 aug 2015.

SAMH, *Schoonhovensche Courant* 1869-1979. Digitaal www.samh.nl, geraadpleegd juni t/m 20 aug 2015.

SAMH, Collectie Van Willenswaard, Jaarverslag Teekenschool 1913-1914.

Noten

- 1 T. Hooijkaas-van Leeuwen, *Hooijkaas. Schoonhovens zilver in ambacht en serie, 1874-2008* (Zwolle/Schoonhoven 2011).
- 2 Aan de Haarlemse kunstnijverheidsschool werden de moderne stromingen in de toegepaste kunsten gepropageerd. Behalve Zwollo waren o.m. aan de school verbonden moderne sierkunstenaars als Duco Crop, Chris Lebeau en S. Jessurun de Mesquita. Zie K. Sluyterman, Herinneringen aan de Haarlemse School voor Kunstnijverheid, *Elseviers Maandblad* (mei 1905) 75-92. De Schoonhovense zilversmid W.F.H. Greup was van 1898-1902 leerling van de Haarlemse kunstnijverheidsschool.
- 3 www.jhm.nl (geraadpleegd 31 juli 2015).
- 4 Drie jaar later werd in Amsterdam de joodse HBS opgericht, de voorloper van de huidige JSG Maimonides
- 5 www.jhm.nl (geraadpleegd 27 juli 2015).
- 6 eBay 2007, verkoper Pasaret-art.com. Huidige verblijfplaats onbekend. R.Kappers, 'Schoonhovens zilver in de eredienst. Gekocht en geschenken.' *Het leven in Schoonhoven* 6 (2011) 167-170.
- 7 Sch.Crt. 8 mei, 22 mei 1935.
- 8 Met dank aan Erik Vergunst te Schoonhoven voor het beschikbaar stellen van zijn onderzoeksgegevens.
- 9 R.Kappers, 'Ambtsketens en stadswapens: paperclips en leeuwenkleuren', *Het leven in Schoonhoven. Geschiedenis van het bestuur van de stad* (Schoonhoven 2014) 111-115.
- 10 Sch. Crt 18 november 1914.
- 11 Met dank aan Erik Vergunst, Schoonhoven, voor het beschikbaar stellen van zijn onderzoeksgegevens.
- 12 Met dank aan W.H.C. (Pim) Kuijlenburg, Amsterdam, voor het beschikbaar stellen van zijn gegevens, 13 sep 2010.
- 13 https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dordrecht_-_Dam_en_Maashaven_1900.jpg (geraadpleegd 11-08-2015).
- 14 Mokkakan en blad destijds in de collectie Citroen, Amsterdam.
- 15 B. van den Boogert, *Monumenten*, p.37, 133; Sch.Crt. 13 jan 1900; ingemetselde gevelsteen op nr.38.

Literatuur

T. Hooijkaas-van Leeuwen, *Hooijkaas. Schoonhovens zilver in ambacht en serie, 1874-2008* (Zwolle/Schoonhoven 2011).

NN. *Genealogie van het geslacht Hooijkaas*, Centraal Bureau voor Genealogie ('s-Gravenhage 1956).

A. Krekel-Aalberse, *Nederlands zilver 1895-1935. Van art nouveau tot modernisme* (Amersfoort/Brugge 2011).

R. Kappers, *Goud- en zilversmeden in Schoonhoven: 20e eeuw. De kwantitatieve ontwikkeling van het aantal goud- en zilversmeden in de 20e eeuw*. Zilvercahier 7.1, Historische Vereniging Schoonhoven (Schoonhoven 2008), digitaal: www.HistorischeVerenigingSchoonhoven.nl.

R. Kappers, *Goud- en zilversmeden in Schoonhoven. De ontwikkeling van het aantal werkmeesters in de 19e eeuw. Een kwantitatieve benadering*, Zilvercahier 2.1, Stichting Vriendenkring NGZKM (Schoonhoven 1996).

R. Kappers, 'Zeven hofleveranciers in Schoonhoven', *Het leven in Schoonhoven*, april 2011, 63-66.

R.Kappers, *De smaak van de 19e eeuw in Schoonhoven, de Zilverstad*, Historische Vereniging Schoonhoven (Schoonhoven, Open Monumentendag, 10 sep 2010).

R. Kappers, *Oud gebouw, nieuw gebruik. Erfgoed voor de creatieve zilverstad* (Schoonhoven Open Monumentendag, 9 sep 2011)

B. van den Boogert (samenst.), *De monumenten van Schoonhoven. Overzicht van historisch waardevolle gebouwen en de rijksmonumenten met 412 foto's* (Schoonhoven 1986).

J.J.C Buutveld, M.W.L.van Hertum, J.van Pelt, *Nederlandse Verantwoordelijkheidstekens van 1797 tot 1953* (Gouda 2003).

J. Luijt, M. Houtman, *Schoonhovens zilver St. Eloy. 10 Jaar Schoonhovens goud- en zilversmidsgilde St.Eloy 1988 - 1998* (Schoonhoven 1998).

M. van Baarsel, *Een eeuw Vakschool, 1895-1995. Geschiedenis van de vakschool voor goud- en zilversmeden en horlogemakers in Schoonhoven* (Schoonhoven 1995).

S.A.C. Begeer, I. Hak, L. Linhart-du Cloux, *Zilversmeden van de stad Schoonhoven 1600-1900* (Schoonhoven 1981).

P. Muilwijk, 'Twee eeuwen Joods leven in Schoonhoven', *Historische Encyclopedie Krimpenerwaard HEK*, 12 (1987) 1-23.

NN. *Genealogie Pluut*, typescript, ca. 1995 (in dank ontvangen in 2000 van Arie Pluut 1945-2005).

NN. *Gebr. Niekerk, 125 jaar adeldom*; jubileumuitgave (Schoonhoven 1961).

Notaties

Tenzij anders vermeld hebben alle biografische en genealogische gebeurtenissen (geboorte, overlijden, huwelijk, e.d. plaats in Schoonhoven).

Tussen ronde haakjes: de werkzame jaren.

Afkortingen

Stbk.Wmrs.: Stamboek(en) Waarborg Schoonhoven, Werkmeesters 1837-1911, 1911-1937 (1933). NZS, Coll. Van Dongen, inv. nrs. 465 t/m 468.

OR.: Oud Register. Betreft Stamboek Waarborg Schoonhoven Coll. Van Dongen inv. nrs. 465, 466. In de tekst van Stamboek 1911-1937 (inv. nr. 467, 468) wordt soms verwezen naar het 'oud register'.

Stbk.Kln.: Stamboek Waarborg Schoonhoven kooplieden. NA, Toegang 3.06.14, Inv.nr. 91.

Schoonhovense Zilverfabriek H. Hooijkaas (1874-2008)

Personalia

Herbert Hooijkaas, geb. 23 feb. 1848, overl. 26 aug 1926, zoon van Jan Hooijkaas (zilversmid) en Helena Noorland. Huwt 13 okt 1869 Wilhelmina Klip, d.v. Andries Dirk Klip, winkelier, timmerman, en Jannigje Koster.

Andries Dirk Hooijkaas, geb. 1 dec 1874, overl. Zeist 9 dec. 1943, z.v. Herbert Hooijkaas en Wilhelmina Klip. Huwt Ammerstol 12 mei 1899 Hendrika de Vries, d.v. Reijer de Vries, arbeider, en Maagje Stout. Vestigt zich 20 april 1920 als werkmeester, Oude Haven 17; mt. *H* in puntovaal, groot en klein. Vertrekt 6 december 1937 naar Vleuten/De Meern; 12 oktober 1940 naar Zeist.

Willem Hooijkaas, geb. 31 juli 1881, overl. 15 feb 1946, z.v. Herbert Hooijkaas en Wilhelmina Klip. Huwt Zwolle 7 mei 1907 Geertje Kamphuis,

d.v. Gerrit Kamphuis en Marrigje ten Brinke.

Opleiding(en)

Te oordelen naar de aantekening bij de inschrijving van Herbert in 1875 bij de Waarborg, leerde hij het vak mogelijk van zijn vader Jan Hooijkaas en/of de familiekring: "...zal hij (zoon van een zilversmid in jongen jaren als knecht reeds gewerkt hebbende) zijn geluk beproeven klein zilverwerk te vervaardigen." Herbert Hooijkaas was succesvol en veelzijdig. Op 11 januari 1872 werd Herbert ingeschreven als 'horlogiemaker' in het Stamboek kooplieden, en "was laatstelijk geëmployeerd aan het telegraafkantoor", gevolgd door zijn inschrijving als werkmeester op 21 mei 1875. In 1892 opende hij zijn "Photographische Inrichting" aan de Oranjestraat ook "voortaan voor het publiek".

Van Willem Hooijkaas blijkt onder meer uit het familiearchief dat hij na algemene opleidingen de opleiding aan de Teekenschool of Vakschool voltooide. Van het zilversmidsbedrijf Y.Th. van Erp in Leeuwarden ontving hij in 1902 een getuigschrift waarin o.a. werd opgemerkt dat "... hij een goed drijver is...".

Van Andries Dirk mag aangenomen worden dat hij ook werd opgeleid in het zilversmidsvak dat hij -ook na uittrede uit de firma- een leven lang uitoefende in Schoonhoven en elders.

Waarborg gegevens

Stbk.Wmrs.nr 15, 314, 337, 401, OR 224. Stbk. Kln. nr. 257

Meestertekens: 'H13 punt' in rechthoek (2 juni 1883-6 mrt 1909), 'HH' in rechthoek (6 mrt 1906-19 sep 1924), 'H' in vierkant (14 mei 1909-19 sep 1924), 'punt HH punt' in liggend zeskant (19 sep 1924-1 jan 1943).

Gerrit Greup DHzn (1864-1915)

Personalia

Gerrit Greup, geb. 14 aug 1840, overl. 29 juli 1936, z.v. Dirk Hendrik (zilversmid) en Maria Wilmina Lazonder. Huwt Amsterdam 27 sept 1877 Gesiena Regtdoorzee, d.v. Jan Regtdoorzee (koopman) en Aaltje Worm. Wijziging familienaam bij K.B. 1 april 1911 nr. 45 in 'Regtdoorzee Greup'.

Bestuurslid van de Nijverheidsvereniging en van de Nijverheids Teekenschool (Vakschool). Eerste Beschermheer van TAVENU in 1912.

Willem Fredrik Hendrik (Regtdoorzee) Greup, geb. 24 juli 1881, overl. vermoedelijk te Den Haag, na 14 maart 1925. Hij verhuisde naar Den Haag waar hij in de bevolkingsadministratie op 23 augustus 1920 voor het eerst genoteerd werd. Kennelijk is hij ongehuwd gebleven.¹

Opleidingen

Over de opleiding van Gerrit Greup is verder niets bekend.

Willem Frederik Hendrik woonde van 1 december 1898 tot 28 december 1902 in Haarlem. Hij volgde daar de opleiding aan de Haarlemse School voor Kunstnijverheid. Hij komt van 1898 tot 1900 voor op de leerlingenlijst van Frans Zwollo, de belangrijkste Nederlandse drijver van dat moment.²

Waarborggegevens

Stbk.nr. 6, 130, 510, OR 24, 171

Meestertekens: (na 1888) 'GG' in rechthoek (vier verschillende grootten); voordien 'G109' in rechthoek en 'G boven 109' in vierkant.

Pieter Heerens (1902-1941)

Personalia

Pieter Heerens, geb. 24 feb 1875, overl. feb 1956. z.v. Jan Heerens (koopman, boekhandelaar) en Gerrigje Veldhuizen. Huwt 12 sep 1900 Jacoba van den Bergh, d.v. Jan Wernard van den Bergh (zilversmid) en Petronella Maria Mulder.

Pieter is een telg uit een zilversmedenfamilie die al zeker sinds begin 18e eeuw actief was in Schoonhoven. Zijn beide grootvaders, Pieter Heerens en Melis Cornelis van Os, waren zilversmid, evenals zijn schoonvader Jan Wernard van den Bergh.

Opleiding(en)

Onbekend.

Waarborggegevens

Stbk.nr. 106, OR 468

Meestertekens: 'PH)' in zeskant (insc.plt. nr. 359, 16 aug 1902 tot 1941).

'P punt H)' in zeskant P. Heerens & zoon (Jan Wernard Heerens sr) 1941-1967.

Leendert Marcelis, ook Marselus (1922-1935)

Personalia

Leendert Marselus, geb. Lopik 20 jan 1892, z.v. Salomon Marselus (koopman) en Geertruij Mijdewijk. Huwt te Schoonhoven 16 januari 1924 Antonia Catharina Nijkamp, geb. Apeldoorn 17 mrt 1900, d.v. Dries Nijkamp (tuinman) en Catharina Elisabeth van de Hel.

Bij beschikking van de Arrondissementsrechtbank Rotterdam van 18 juli 1945 is de (huwelijks-) akte verbeterd zodat de familienaam "Marselus" wordt verbeterd in "Marcelis".

Opleiding

Werkte in zijn jonge jaren bij zilverfabriek

¹ Vermeldingen als zou hij gehuwd geweest zijn met 'Sini Roldanus' berusten op een foutieve vermelding bij een familiefoto van omstreeks 1920. Sini was getrouwd met zijn broer, Jan Regtdoorzee Greup. SAMH, Fotocollectie nr. 10.2.130, groepsfoto familie Regtdoorzee Greup, ca. 1920.
² Met dank aan Annelies Krekel voor het beschikbaar stellen van deze informatie, e: RKa 16 oct 2010.

H.Hooijkaas. Op een foto omstreeks 1915 is hij aan het werk te zien als drijver (Baarsel, p.36; vergelijk Hooijkaas-van Leeuwen, p.17).

Waarborggegevens

Stbk.nr. 363

Meestertekens 'LM3' in puntovaal en 'LM3' in zeskant 1922-1937

Carl Frans Wewer (1915-1968)

Personalia

Carl Frans Wewer, geb. 24 mei 1887, z.v. Johannes Cornelis Wewer (graveur, zilversmid) en Johanna Maria Kleian. Huwt Lopik 26 sept 1923 Lena Hendrika de Gilde, d.v. Hendrik de Gilde en Marrigje Verschoor.

Waarborggegevens

Stbk.nr: 364, 275, 218.

Meestertekens: 'CW3' in ovaal (1915-1932), 'CW3' in zeskant (1932-1968).

Frederik Adolf Tepe (1911 - 1940)

Personalia

Frederik Adolf Tepe, geb. Amsterdam 1873, z.v. Johan Heinrich Tepe en Catharina Wilhelmina Polak, overl. Amsterdam 2 dec 1940. Huwt 18 mei 1899 Evertje van Grootheest, d.v. Gerrit van Grootheest en Marrigje de Pleijt. Tepe werd in 1895 de eerste directeur van de Teekenschool, de voorloper van de huidige Vakschool Schoonhoven. Tevens gaf hij daarnaast aan de school les in handtekenen en boetseren.

Opleiding

Rijksnormaalschool voor Teekenonderwijs Amsterdam (1894). Het is niet bekend bij wie hij zijn opleiding tot zilversmid deed.

Waarborggegevens

Stbk.nr. 187, 582.

Op 15 maart 1911 werd Tepe als zilversmid ingeschreven met meesterteken 'F punt T' in rechthoek (insc.plt 426), later, vermoedelijk in 1935, gevolgd door 'FT*' in zeskant (insc.plt. 571).

Albertus Meijer (1914-1927, 1928-1942), Alb.Meijer & Co (1927-1928), Alb.Meijer & Zn (1942-1994)

Personalia

Albertus Meijer, geb. 18 feb 1885, z.v. Barend Arnoldus Meijer (goudsmid. Begeer, e.a. 1981 duidt hem aan als zilversmid. Wij vonden echter vermelding als goudsmid in 1868, 1869, 1873, 1875, 1880 en 1885) en Elisabeth van Baaren. Huwt Ammerstol 28 mei 1914 Cornelia Kappetijn, d.v. Arie Kappetijn (arbeider) en Woutrijna Zanen.

Werd bestuurslid van de Nijverheidsvereniging (Sch.Crt. 16 jan 1933) dat hij tot na 1947 bleef.

Barend Arnoldus Meijer, geb. 17 dec 1915, z.v. Albertus Meijer (zilversmid) en Cornelia Kappetijn.

Waarborggegevens

Stbk.nr. 262, 428, 430.

Meestertekens: 'AM*' in rechthoek (1914-1927), 'AMC' in zeskant (1927-1928), 'AM*' in zeskant (1928-1942), 'AM3' in zeskant (1942-1994).

Wilhelmus Brehm (1904-1924 en 1929-1939; intussen Den Haag en Heusden)

Personalia

Wilhelmus Brehm, geb. 13 oktober 1867, overl. Gouda 25 mrt 1964, z.v. Wilhelmus Georgius

Brehm (schilder) en Elisabeth Murk. Huwt 23 dec 1892 Anna Copier, dv. Lambertus Copier (zilversmid) en Maria Walter. Vertrekt 15 oct 1952 naar Krommenie.

Opleiding
Onbekend.

Waarborggegevens

Stbk.nr. 149

Meestertekens (Schoonhoven): 'W punt B' in liggend zeskant en 'W punt B punt' in rechthoek

Gebr. van der Ree (1916-1932/1950-heden)

Personalia

Cornelis Frederik van der Ree, geb. 18 juli 1887, overl. na 26-8-1921, z.v. Christiaan van der Ree (timmerman) en Johanna Veldhuizen. Huwt Giessen Nieuwkerk 4 okt 1917 Jannigje Schakel, d.v. Maarten Schakel en Annigje Demper.

Woonhuis: Lopikerstraat 44 (1919, 1921)

Evert van der Ree, geb. 29 dec 1884, overl. Utrecht 7 mrt 1949, z.v. Christiaan van der Ree (timmerman) en Johanna Veldhuizen. Huwt 19 juli 1917 Neeltje Pluut (1884-1964), d.v. Jan Pluut (zilversmid) en Maartje Jong; zij tr (2) Cornelis Woudenberg. Neeltje dreef een dameshoedenwinkel "Hoedenmagazijn De Zwaluw", Haven 50.

Opleiding

Cornelis Frederik en Evert van der Ree leerden het vak bij de zilverfabriek van H.Hooijkaas. In 1916 besloten zij gezamenlijk voor zichzelf te beginnen.

Waarborggegevens

Stbk.nrs: 288, 454

Meestertekens: '*G pun R*' in puntovaal (groot); '*GR*' in rechthoek (klein); 'punt GR punt' in zeskant (1916-1932); 'GR3' in zeskant (1932-1950).

Gerrit Reijnen (1918-1927)

Personalia

Gerrit Reijnen geb. 25 feb 1887, z.v. Dirk Lambertus Reijnen (goudsmid) en Mina de Leeuw/Zeeuw.

Huwt 1e, 16 dec 1914 Johanna Pieterella de Gidts, geb. 22 mrt 1888, d.v. Johannes Adrianus de Gidts (verver) en Adriana Burghoorn. Huwt 2e, 25 april 1923 Adriana Nichting, d.v. Hendrikus Anthonie Nichting (bleker) en Cornelia Barbara van Leeuwen

Opleiding
Onbekend.

Waarborggegevens

Stbk.nr 308

Meestertekens: 'GR*' in puntovaal.

Verhuisd naar Rijswijk (Z-H), Haagweg 91, 1 oct 1927.

Cornelis Rietveld (1865-1912/1922)

Personalia

Geb. 15 oct 1837, overl. 21 jan 1920, z.v. Aart Rietveld, zilversmid (1837) en Elisabeth Hooijkaas. Getuigen: Herbert Hooijkaas 36 jr. zilversmid, Pieter Hooijkaas 25 jr zilversmid. Huwt 1e, 3 juni 1863 Hendrieka van Ettinger, d.v. Frederik Alexander van Ettinger en Lijsje Wiegman. Huwt 2e, 25 mrt 1903 Catharina de Jong, d.v. Johannes de Jong en Catharina Johanna Smeulders.

Opleiding:

In 1865 wordt in het Stamboek Waarborg genoteerd 'Heeft vroeger als leerling gewerkt. Sedert 1862 ingeschreven als graveur.'

Waarborggegevens

Stbk.nr. 177, 389, 7, 63, 78, 193, 229, 346, 418
Meestertekens: 'R boven 133' in vierkant, 'R133' in rechthoek.
"25 mei 1897 ingeschreven als Koopman."

Jan Boon (1893-1925)³

Personalia

Jan Boon, geb. Den Helder 1 sep 1858, z.v. Cornelis Boon en Aaltje Borst, overl. Rotterdam 2 augustus 1931. Huwt 19 okt 1893 Jantje Gerharda Aleida Kuijlenburg, geb. 21 dec 1871, overl. Utrecht 17 juli 1950, d.v. Adrianus Kuijlenburg Jansz. (goudsmid) en Johanna A. Berendsen.

Jan Boon was een neefje van Wilhelmina Borst. Hij werkte bij Adrianus Kuijlenburg Pieterszoon waar hij ook het vak leerde. Aangenomen mag worden dat Boon de meesterkecht was toen de weduwe de werkplaats in 1882 voortzette. Jan Boon trouwde met de dochter van Adrianus Kuijlenburg Jansz. (goudsmid). Zij was dus een achternichtje van Adrianus Kuijlenburg Pietersz. Het huwelijk Kuijlenburg-Borst was kinderloos.

Opleiding

Jan Boon werkte van jongs af aan bij Kuijlenburg waar hij het vak leerde.

Waarborggegevens

Stbk.nr. 59, 379 en OR 156.
Meestertekens: 'AK boven 47' in vierkant (3 grootten), naast (sinds 24 juli 1893) 'AK boven *47*' in vierkant.

Ferdinand Alexander Hoogendijk (1905-1935)

Personalia

Geb. 8 jan 1879 z.v. Willem Hoogendijk (scheepmaker) en Cornelia van Solinge, overl. 12 feb 1935. Huwt Utrecht 6 januari 1904 Neeltje van Schaijik, d.v. Jacob van Schaijik en Neeltje Kortenhoff.

Op 3 december 1905 werd de cursus 'drijven' aan de Teekenschool toegevoegd met F.A. Hoogendijk als leraar. Hij bleef tot zijn overlijden in 1935 aan de school verbonden. In o.a. 1913 en 1916 geeft hij (daarnaast) als beroep 'kunstdrijver' op.

Opleiding

Nijverheids Teekenschool Schoonhoven (1898). Werkte bij H.Hooijkaas, Begeer in Utrecht en Saakes in Den Haag. Hij was intussen korte tijd in de leer bij F. Zwollo sr.

Waarborggegevens

Stbk.nr. 135, 514.
Meestertekens: 'FH aaneen' in staand ovaal (OA), 'FH aaneen' *en relief*, in staande afgeronde rechthoek, 'FH' in liggende rechthoek.

J.P. Niekerk, Firma J.P. Niekerk, Gebr. Niekerk (1836/ 1862-1997)

Personalia

Jacob Pieter Niekerk, geb. Zwammerdam 11 mrt 1841, z.v. Jacob Niekerk, chirurgijn, geneeskundige, heelkundige, vroedmeester, en Alida Margaretha Spruijt, overl. 13 oct 1900. Huwt 5 juli 1865 Gerritje Magdalena Catrina van Ewijk, d.v. Gerrit Jan van Ewijk (gemeente-ontvanger, en broer van Gerrit van Ewijk) en Teuntje Beijer.

Jacob Gerrit Jan Niekerk geb. 30 oct 1866, z.v. Jacob Pieter en Gerritje Magdalena Catrina

³ Met dank aan W.H.C. (Pim) Kuijlenburg, Amsterdam, voor het beschikbaar stellen van zijn gegevens, 13 sep 2010.

van Ewijk, reiziger, koopman goud en zilver, overl. 24 apr 1949. Huwt Alida Margaretha Jongeneel, d.v. Jan Jongeneel en Margaretha Maria van Zwieten.

Gerrit Jan Niekerk geb. 31 dec 1870, z.v. Jacob Pieter en Gerritje Magdalena Catrina van Ewijk, boekhouder, fabrikant goud- en zilverwerken, assuradeur, wethouder van Schoonhoven, overl. 10 apr 1949. Huwt Plonia Maaïke Kooiman d.v. Cornelis Kooiman en Leijgje Paau.

Opleiding(en)

Jacob Pieter Niekerk: 'Heeft geruime tijd gewerkt bij W.Littel en W.Littel & C.'

Waarborggegevens

Stbk. nr. 154, 4, 184, 50.

Citaten.

Stbk. nr. 154.

Jacob Pieter Niekerk, Schoonhoven, Gouden bijouterien, tevens koopman (insc.plt.nr. 151), (in zeskant) 1 mei 1862, 'N19'. Kennisgeving van het Gemeente Bestuur v(an) Schoonhoven dd. 22 april 1862, nr. 163, wegens zijne aangifte als goudsmid, aangevangen 1 Mei a.s. Arch. 1817. Heeft geruime tijd gewerkt bij W.Littel en W.Littel & C.

5 april 1876 (in zeskant) 'N9'. Zeer subtiële werken vervaardigende behoefde hij een zeer klein teeken waaraan het nieuwe gemelde beantwoordt.

Firma J.P. Niekerk (insc.plt.nr. 347) (zonder dagtekening) (in zeskant) 'N punt 20', (kleiner:) (in zeskant) N10. Heeft de zaak van zijn schoonvader G. van Ewijk (zie register kooplieden nr. 17) overgenomen. Missive gemeente bestuur dato 31 januari 1884 nr. 1331/32, Arch. nr. 2843.

13/10 '00 J.P. Niekerk overleden, de zaak wordt op dezelfde voet door de wed(uw)e

voortgezet onder de firma J.P. Niekerk. Missive van Gemeente bestuur Schoonhoven dd 16 nov 1900 (Arch.B. no. 8)

De zaak wordt op dezelfde voet door J.G.J. Niekerk en G.J. Niekerk voortgezet. Missive Gemeente Bestuur Schoonhoven no. 941 Arch. 1902 B. no. 1. (RKa: jaar 1902; verder geen datering). n.reg. 4.

Stbk. nr. 4.

Firma Niekerk, Jacob Gerrit Jan en Gerrit Jan. Inschrijving 31 december 1901, 'N20' in zeskant, 'N10' in zeskant, 'N10+' in zeskant (importeursteken).

G.J. Niekerk uit de firma getreden op 1 januari 1912. Kennisgeving Gem.Bestuur 22 januari 1912 no. 125 Arch no.2.

Stbk. Wb. Kooplieden, (NA.Toegang 3.06.14, Inv.nr. 91)

Jacob Pieter 222, werkmr. 154. Inschr. 29 juli 1865 reizend agent. Schoonhoven. Kennisgeving Gem.best.Sch. 29 juli 1865 no. 268.

Ingeschr. als werkmr. no. 154.

Reist voor G. van Ewijk. Zie nr. 17.

Stbk. (afschrift Utrecht) nr. 184.

Van Ewijk, zilversmid, 1836, insc.plt.nr. 177, 'E boven 84' in vierkant. Vernietiging 1837, Schoonhoven.

Stbk. nr. 50.

Gerrit van Ewijk, Schoonhoven, Allerlei zilveren werken (insc.plt.nr. 49) 15 sep 1837, 'E 50' cijfer beneden (in vierkant). Werkt met een knecht en drie leerlingen, is tevens reizend koopman.

5 Julij 1839, 'E boven 50' (in vierkant), 'E 50', cijfer achter (in zeskant). Het teeken van den 15 september 37 is op den 3 Julij 1839 vernietigd, onbruikbaar geworden zijnde, en heeft de volgende daarvoor in de plaats gekregen, het zeshoekje voor de kleine werken bestemd.

2 Maart 1840 'E boven 50' (in vierkant). Het vierkantig teeken van den 5 Julij 1839, oversleten zijnde, is op den 2 Maart 1840 vernietigd, en heeft een zelfde in de plaats gekregen iets kleiner. (doorgehaald: Idem 12 Julij 1844).

12 Julij 1844, idem (vierkant). Vernieuwd 12 Julij 1844, volkomen gelijk, vorig vernietigd 12 Julij 1844.

6 Junij 1846 (zeskant zonder afbeelding), (vernieuwd) 6 Junij 1846, is grooter als het vorig zeshoekig teeken, heeft het zelf vervaardigd.

26 Januarij 1847 id(em) (in vierkant), id(em) (in zeskant), (vernieuwd) 26 Januarij 1847 is iets grooter dan het vorig: In het vierkant de letter E en de haal der 5 een aanvlijende.

Heeft aangifte gedaan in t goud te willen werken den 8e Mei 1849. Dit ..... (onl.) wordt verricht door zijn knecht Johannes Gaillard, werkplaats Wildemansteeg. Later eigen werkplaats J. Gaillard ....(onl.) opgezegd ....(onl.) 1852.

29 November 1850 (vierkant), 29 November 1850 (zeskant), Door hem zelf vernieuwd, doch niet duidelijk, zoo dat deze slechts tijdelijk kunnen dienen. (.....onl. ....:doorg.).

22 Februarij 1853 (vierkant), 22 Februarij 1853 (zeskant). De twee teekens vernietigd 22 Februarij 1853.

Heeft het beroep van Zilversmid laten varen blijkens kennisgeving van het Gemeente bestuur Schoonhoven dd 5 mei 1865 no. 164, Arch. no. 2049.

De beide meestertekens zijn afgeslagen en vernietigd den 2e Mei 1865. Blijft koopman, Zie nr. 17.

